

КООРДИНАЦІЙНА РАДА МТСБУ

Аналіз розвитку страхового ринку України та деяких питань діяльності МТСБУ

м. Київ - 2015 рік.

Страховий ринок України.

Частка України на світовому ринку зібраних страхових премій протягом останніх років в середньому становить 0,1%. В Росії цей показник становить 0,91%, Польщі – 0,57%, Великобританії – 10,54%, США – 29%.

Відношення валових страхових премій до ВВП (показник глибини ринку) протягом останніх років в середньому становить 2%, при цьому вважається, що для ефективного страхового ринку цей показник повинен бути на рівні 7%. Вказаний показник в 5 разів менший середньоєвропейського. Так у Великобританії це співвідношення становить 15%, у США – 10%, у Польщі – 4%.

Розмір страхової премії на душу населення (показник щільність страхування) протягом останніх років в середньому становить 65 \$ (страхування життя – 3 \$, ризикове страхування 62 \$). Але у Великобританії цей показник становить 6 858 \$ (страхування життя – 5 582,3 \$, ризикове страхування 1 275,7 \$) у Польщі – 643 \$ (страхування життя – 381,2 \$, ризикове страхування 261,8 \$).

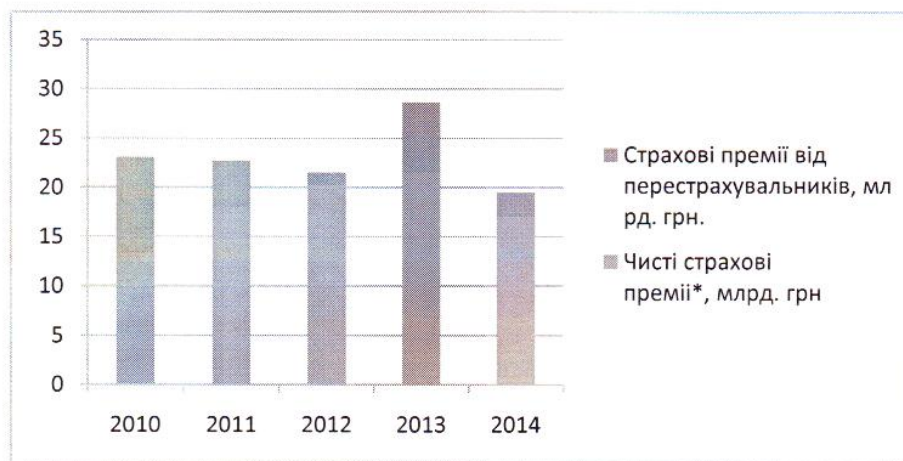
Рівень податкової віддачі страхових компаній (податок на прибуток, ЄСВ, НДФЛ) в середньому становить 5%, що складає при цьому 75% загальних надходжень по небанківським установам і становить приблизно 1 500 млн. грн.

Страховими послугами користаються близько 12 млн. громадян України. В сфері страхування забезпечено працює близько 50 тис. чоловік.

Кількість страхових компаній

Кількість страхових компаній	На кінець 2011 р.	На кінець 2012 р.	На кінець 2013 р.	На кінець 2014 р.
Загальна кількість, в т. ч.	442	414	407	402
СК – «non-Life»	378	352	345	341
СК – «Life»	64	62	62	61

Динаміка валових та чистих страхових платежів.

* Чисті страхові премії/виплати – розраховані як валові страхові премії/виплати за мінусом частки страхових премій/виплат, які сплачуються перестраховикам-резидентами/компенсовані перестраховиками-резидентами.

У порівнянні з 2013 роком у 2014 році приблизно на 9 162 млн. грн. (31,9%) зменшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій зменшився на 4 531,1 млн. грн. (21,0%). Питома вага чистих страхових у валових страхових преміях в 2014 році становить 87,2%, що на 12,2% більше в порівнянні з 2013 роком.

Основним фактором зменшення валових страхових премій є значне зменшення обсягів вихідного перестраховування всередині країни (у порівнянні з аналогічним періодом 2013 року частка вихідного перестраховування у валових страхових преміях зменшилася з 24,8% до 12,7%) та відповідне зменшення частки прямого страхування від фізичних та юридичних осіб на 12%. Проте ринок страхових послуг України залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків!

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка, млн. грн.

Показник, млн. грн/рік	2010	2011	2012	2013	Прогноз 2014	2014/2013	Прогноз 2015
Валові страхові платежі, в т.ч.	23 082	22 694	21 508	28 662	19 500	-32%	17 000
від фізичних осіб	6 171	7 479	8 900	10 267	9 300	-9%	8 900
від юридичних осіб	7 157	10 491	11 377	8 393	7 720	-8%	6 630
від перестраховиків	9 754	4 724	1 231	7 111	2 480	-65%	1 470
Валові страхові виплати, в т.ч.	6 105	4 864	5 151	4 652	5 000	7%	5 500
фізичним особам	2 436	2 211	2 470	2 637	2 900	10%	3 200
юридичним особам	3 449	2 489	2 500	1 930	2 000	4%	2 200
перестраховикам	219	165	181	85	100	18%	100
Чисті страхові премії*	13 328	17 970	20 278	21 551	17 020	-21%	15 530
Чисті страхові виплати*	5 886	4 699	4 970	4 567	4 900	7%	5 400
Рівень валових виплат, %	26,4%	21,4%	23,9%	16,2%	25,6%	58%	32,4%
Рівень чистих виплат, %	44,2%	26,2%	24,5%	21,2%	28,8%	35%	34,8%

* Чисті страхові премії/виплати – розраховані як валові страхові премії/виплати за мінусом частки страхових премій/виплат, які сплачуються перестраховикам-резидентами/компенсовані перестраховиками-резидентами.

Таким чином, можемо констатувати, що в структурі надходжень страхових платежів частка премій отриманих від фізичних осіб становить майже 50%. А отже, можемо стверджувати про значну ринковість даної галузі!

Структура чистих страхових премій за видами страхування, млн. грн.

Вид страхування	2010	2011	2012	2013	Прогноз 2014
Страхування майна	2 837	4 058	4 436	4 139	2 900
КАСКО	3 661	3 543	3 243	3 270	2 700
ОСЦПВ	1 776	2 310	2 355	2 375	2 400
Страхування фін ризиків	756	2 008	2 098	2 401	900
Страхування життя	906	1 346	1 809	2 476	2 200
Медичне страхування	809	1 088	1 280	1 396	1 700
Страхування вантажів та багажу	802	925	949	966	800
Страхування відповідальності	506	681	940	1 034	750
Страхування від Н/В	349	562	756	991	700
Страхування кредитів	256	335	498	684	400
Зелена карта	285	300	339	337	400
Страхування мед витрат	214	288	318	323	300
Авіаційне страхування	223	201	260	224	200
Страхування від Н/В на транспорті	134	140	148	154	120
Інші види страхування	477	682	849	781	550
Всього	13 328	17 970	20 278	21 551	17 020

Таким чином, можемо констатувати, що загальна доля чистих премій отриманих з ОСЦПВ та «Зеленої карти» становлять понад 2,5 млрд. грн. і входить в ТОП 3 від загального обсягу чистих премій отриманих зі всіх видів страхування на рівні з страхуванням автоКАСКО та страхуванням майна.

Структура чистих страхових премій за видами страхування, %.

Вид страхування	2010	2011	2012	2013	Прогноз 2014
Страхування майна	21,3%	22,7%	21,9%	19,2%	17,0%
КАСКО	27,5%	19,8%	16,0%	15,2%	15,9%
ОСЦПВ	13,3%	12,9%	11,6%	11,0%	14,1%
Страхування фін ризиків	5,7%	11,2%	10,3%	11,1%	5,3%
Страхування життя	6,8%	7,5%	8,9%	11,5%	12,9%
Медичне страхування	6,1%	6,1%	6,3%	6,5%	10,0%
Страхування вантажів та багажу	6,0%	5,2%	4,7%	4,5%	4,7%
Страхування відповідальності	3,8%	3,8%	4,6%	4,8%	4,4%
Страхування від Н/В	2,6%	3,1%	3,7%	4,6%	4,1%
Страхування кредитів	1,9%	1,9%	2,5%	3,2%	2,4%
Зелена карта	2,1%	1,7%	1,7%	1,6%	2,4%
Страхування мед витрат	1,6%	1,6%	1,6%	1,5%	1,8%
Авіаційне страхування	1,7%	1,1%	1,3%	1,0%	1,2%
Страхування від Н/В на транспорті	1,0%	0,8%	0,7%	0,7%	0,7%
Інші види страхування	3,6%	3,8%	4,2%	3,6%	3,2%
Всього	100,0%	100,6%	100,0%	100,0%	100,0%

Таким чином, можемо констатувати, що загальна доля чистих премій отриманих з ОСЦПВ та «Зеленої карти» становлять понад 16% і входить в ТОП 3 від загального обсягу чистих премій отриманих зі всіх видів страхування. А отже можемо стверджувати про те, що дані види страхування являються системоутворюючими для всього страхового ринку України.

Темп росту чистих страхових премій за видами страхування, %.

Вид страхування	2011/2010	2012/2011	2013/2012	Прогноз 2014/2013	Прогноз 2015/2014
Страхування майна	43,0%	9,3%	-6,7%	-29,9%	-17,2%
КАСКО	-3,2%	-8,5%	0,8%	-17,4%	-18,5%
ОСЦПВ	30,1%	1,9%	0,8%	1,1%	4,2%
Страхування фін ризиків	165,6%	4,5%	14,4%	-62,5%	-44,4%
Страхування життя	48,6%	34,4%	36,9%	-11,1%	-4,5%
Медичне страхування	34,5%	17,6%	9,1%	21,8%	17,6%
Страхування вантажів та багажу	15,3%	2,6%	1,8%	-17,2%	-12,5%
Страхування відповідальності	34,6%	38,0%	10,0%	-27,5%	-13,3%
Страхування від Н/В	61,0%	34,5%	31,1%	-29,4%	-21,4%
Страхування кредитів	30,9%	48,7%	37,3%	-41,5%	-25,0%
Зелена карта	5,3%	13,0%	-0,6%	18,7%	12,5%
Страхування мед витрат	34,6%	10,4%	1,6%	-7,1%	16,7%
Авіаційне страхування	-9,9%	29,4%	-13,8%	-10,7%	10,0%
Страхування від Н/В на транспорті	4,5%	5,7%	4,1%	-22,1%	-8,3%
Інші види страхування	43,0%	24,5%	-8,0%	-29,6%	-9,1%
Всього	34,8%	12,8%	6,3%	-21,0%	-8,8%

Таким чином, можемо констатувати, що на фоні загальноринкового падіння зібраних чистих страхових премій майже на чверть, ринок ОСЦПВ залишається стабільним, а ринок «Зеленої карти» демонструє приріст майже на 20%.

Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ)

МТСБУ – є об'єднанням страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ та «Зелена карта») за шкоду, заподіяну третім особам внаслідок ДТП, і створене та здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про страхування» та Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» з метою координації діяльності таких страхових організацій, а також для реалізації угод, конвенцій та домовленостей з уповноваженими організаціями по страхуванню цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів інших держав.

В МТСБУ встановлено дві категорії членства:

- асоційоване – для страховиків, що впроваджують внутрішнє страхування ОСЦПВ (на території України) – 63 учасника;
Валові страхові премії за 9 м. 2014 р. – 1 801,5 млн. грн., виплачено страхових виплат – 720,7 млн. грн.,
Рівень виплат майже 40,0%
 - повне – для страховиків, що впроваджують зовнішнє страхування ОСЦПВ (на території держав учасників «Зелена картка») – 9 учасників.
Рівень виплат майже 30%
- Значний рівень виплат характеризує ринкову (класичну) спрямованість даних видів страхування!**

Страховим покриттям забезпечено близько 9 млн. власників автомобільних транспортних засобів.

Органами управління Бюро є Загальні збори членів Бюро, Загальні збори повних членів Бюро, Президія Бюро та Дирекція Бюро.

Загальні збори членів Бюро є вищим органом Бюро з усіх питань, що стосуються діяльності Бюро та складаються з усіх страховиків - асоційованих та повних членів Бюро.

До компетенції Загальних зборів членів Бюро зокрема відносяться такі ключові питання:

- обрання та відкликання членів Президії Бюро (крім Президента Бюро) та кандидатів у члени Президії Бюро;
- обрання членів Ревізійної комісії та членів Координаційної ради Бюро з числа членів Бюро строком на два роки з правом переобрання на наступні строки та їх відкликання;
- прийняття страховиків до членів Бюро та виключення з членів Бюро;

У разі якщо повноважне засідання Загальних зборів членів Бюро не скликається протягом 210 днів або скликані Загальні збори членів Бюро не спроможні прийняти рішення, відповідні повноваження Загальних зборів виконуються Координаційною радою Бюро.

Президія бюро (обирається Загальними зборами членів Бюро):

Президент (на громадських засадах) – Гришан Юрій (Директор СК «Іллічівське»);

Член президії – СК «Глобус» (Ганчак Володимир);

Член президії – СК «Універсальна» (Музичко Олексій);

Член президії – СК «АХА-Страхування» (Перетяжко Андрій);

Член президії – СК «PZU-Україна» (Мачей Шишко);

Член президії – СК «АСКО-Донбас Північний» (Матушевський Евгений);

Член президії – СК «Саламандра-Україна» (Маленко Роман).

До компетенції Президії Бюро відносяться зокрема такі ключові питання:

- обрання і відкликання Президента Бюро;
- призначення та звільнення Директора (Генерального директора) й інших членів Дирекції Бюро, у відповідності до законодавства України, за погодженням з Координаційною радою Бюро
- затвердження, за погодженням з Координаційною радою Бюро, положення про порядок і умови формування централізованих страхових резервних фондів, положення про порядок розміщення коштів централізованих страхових резервних фондів та положення про фонд попереджувальних заходів Бюро.

Дирекція бюро (призначається Президією за погодженням з Координаційною радою):

Генеральний директор – Шевченко Володимир Іванович

(екс-Голова ревізійної комісії бюро, экс –Голова Наглядової ради СК «Європейський страховий альянс»);

Заступник генерального директора з питань ОЦВ в Україні – Нечаєва Марина Валеріївна;

Заступник генерального директора з питань зовнішніх зв'язків («Зелена картка») – Лутак Микола Дмитрович.

Органами контролю Бюро є Координаційна Рада та Ревізійна комісія.

До складу Координаційної ради входять:

- три представника від Верховної Ради України за дорученням Голови Комітету Верховної Ради України, до компетенції якого належать питання з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності;
- один представник від Уповноваженого органу з питань регулювання ринків фінансових послуг;
- один представник від Ліги страхових організацій України;
- чотири представники від страховиків - членів Бюро, що обираються Загальними зборами членів бюро строком на два роки з правом переобрання на наступні строки.

Координаційна рада очолюється Головою, що обирається Координаційною радою з числа її членів. Голова

До компетенції Координаційної ради відносяться зокрема такі організаційні питання:

- погодження призначення Дирекції Бюро та Директора (Генерального директора) Бюро;

Координаційна Рада (станом на 20.01.2015 р.):

Голова ради – Депутат ВРУ (Рибалка С. В.);

Член ради – представник ВРУ (Білий С. Ю.);

Член ради – представник ВРУ (Берназюк О. О.);

Член ради – представник Нацкомфінпослуг;

Член ради – представник СК «УНІКА» (Єфімов Ю. П.);

Член ради – представник СК «УПСК» (Михайлов О. М.);

Член ради – представник СК «ІНГО-Україна» (Гордієнко І. М.);

Член ради – представник СК «QBE-Україна» (Ярошевич С. В.);

Член ради – представник ЛСОУ (Голова Ради ЛСОУ – Філонюк О. Ф.).

Ревізійна комісія (обирається Загальними зборами):

Голова комісії – представник СК «Європейський страховий альянс»

Член комісії – представник СК «Арсенал страхування» (Солоп Д.);

Член комісії – представник СК «Оранта-Січ» (Петровський В.).

Місце розташування – Україна, м. Київ, Русанівський бульвар, 8;

Сайт – <http://mtibu.kiev.ua>

Ключові висновки аудиту проведеного компанією Deloitte за результатами діяльності МТСБУ в 2012-14 рр.

ТОП – 10 найбільших втрат і зловживань в МТСБУ

- 1) 260 млн. грн. – «заморожений» депозит в АТ «Брокбізнесбанк» (кошти з Фонду захисту потерпілих та Фонду попереджувальних заходів);
- 2) 48 млн. грн. – авансова 100% оплата за поставку бланків полісів ТОВ «Бланк-Прес» без тендеру на декілька років наперед. Бланки до сих пір знаходяться на відповідальному зберіганні в ТОВ «Бланк-Прес»;
- 3) 32 млн. грн. – а це 85% коштів Фонду попереджувальних заходів було скеровано на фінансування одного закладу – Асоціації безпеки дорожнього руху. До теперішнього часу не надана оцінка ефективності використання цих коштів;
- 4) 14,5 млн. грн. – недоотриманий дохід за депозитами у зв'язку з заниженою депозитною ставкою;
- 5) 3 млн. грн. – втрати у зв'язку із передчасною оплатою бланків полісів;
- 6) 110 тис. \$ – втрати від того, що частина придбаних основних засобів без відповідних документів знаходилось в використанні інших установ та фізичних осіб, не працюючих в МТСБУ;
- 7) 500 тис. грн. – ремонт кабінету (приблизно 20 кв. м.) Ген. директора МТСБУ;
- 8) 500 тис. грн. – технічне завдання на розробку «Електронного полісу»;
- 9) 500 тис. грн. – оренда авто для керівництва МТСБУ (без врахування ремонту та палива);
- 10) 50 тис. \$ - втрати від завищеної вартості купівлі двох авто представницького класу (Лексус та Мерседес).

Окремо хочемо зазначити, що окрім вирішення вищенаведених проблем, на наш погляд потребують уваги наступні питання діяльності МТСБУ:

- 1) Неефективність використання коштів бюджету МТСБУ (станом на 20.01.2015 так і не було надано проект бюджету на 2015 рік. У 2014 році сумарне надходження коштів від членів МТСБУ на утримання бюро становило 28,23 млн. грн., інші доходи – 4,32 млн. грн., всього надходжень - 32,56 млн. грн., сумарні витрати на утримання бюро склали 29,80 млн. грн.);
- 2) Потребують детального вивчення певні статті витрат бюджету, а саме витрати на оплату праці, в т. ч. згідно договорів підряду (21,5 млн. грн.); відрахування профкомітету (0,49 млн. грн.); витрати на інформаційно-консультаційні та професійні послуги (1,06 млн. грн.); витрати на відрядження, конференції, семінари та проведення загальних зборів (1,16 млн. грн.); витрати на нематеріальні активи, обладнання та утримання Баз Даних (2,5 млн. грн.); витрати на зв'язок та утримання автотранспорту (1 млн. грн.); інші витрати тощо
- 3) З метою підвищення ефективності діяльності бюро та зменшення витрат на утримання адміністративного складу бюро, потребує перегляду штатний розпис та розробка і впровадження ключових показників ефективності праці адміністративного складу бюро;
- 4) Потребує окремого вивчення можливі факти невідповідності видачі бланків полісів ОСЦПВ встановленій процедури;
- 5) Необхідно окремо проаналізувати ситуацію щодо виплат постраждалим з фондів за неплатоспроможні страхові компанії (станом на 15.01.2015 р. тільки залишок грошових коштів неплатоспроможних страхових компаній в фонді становлять майже 20 млн. грн., а сплачено всього 4 млн. грн. по 245 справам з заявлених 1 511 справ);
- 6) Також необхідно проаналізувати надійність та ефективність розміщення фондів МТСБУ (всього доступних 576 млн. грн. з них: ФЗП – 500 млн. грн. з них 201 млн. грн. в АТ «Брокбізнесбанк» та 9 млн. грн. АТ «Укрпромбанк»; ФСГ – 115 млн. грн. з них – 8 млн. грн. в АТ «Брокбізнесбанк»; ЦДВ ФСГ – 179 млн. грн.; ФПЗ – 51 млн. грн. всі в АТ «Брокбізнесбанк»);
- 7) Потребує формування процедура взаємодії МТСБУ, Нацкомфінпослуг та Національного Банку України, щодо механізму виплат коштів постраждалим фізичним особам з коштів фонду «заморожених» в АТ «Брокбізнесбанк» та АТ «Укрпромбанк» (понад 268 млн. грн.);
- 8) Потребує особливої уваги оцінка дотримання платоспроможності страховиками і додержання ними свого обов'язку щодо вчасного і в повному обсязі виплаті страхових відшкодувань потерпілим громадянам.

Таким чином, можемо констатувати, що загальна сума втрат становила близько 314 млн. грн. А отже можемо стверджувати про те, що керівництво та контроль (Ревізійна комісія) за діяльністю МТСБУ в період 2012-14 років велося вкрай неефективно і потребує належної оцінки зі сторони правоохоронних органів.

Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку, в т. ч. ОСЦПВ та «Зелена карта».

Глобальна фінансова криза, що розпочалася в четвертому кварталі 2008 року, посилена подіями на сході країни та девальвацією гривні, вплинули на розвиток усіх основних секторів національної економіки. Зокрема, під час кризи на вітчизняному страховому ринку знизилась можливість страховиків щодо ефективного відбору до власного страхового портфелю привабливих для страхування ризиків. Це призвело до створення незбалансованого портфелю страховика та виникнення можливих небезпек: від зниження платоспроможності та порушення фінансової стійкості до його можливого банкрутства. Наслідки кризи в банківському секторі та девальвація гривні для вітчизняних страхових компаній проявились у значному погіршенні інвестиційного сегменту, коли страховики та перестраховики, як інституціональні інвестори, втратили можливість надійно вкладати страхові резерви.

На вітчизняному страховому ринку існували і внутрішні причини, що посилили прояви фінансової кризи. До таких причин можна віднести:

- Протиріччя між високими темпами зростання страхових премій і відносно низькою капіталізацією страховиків та низькою (деколи від'ємною) рентабельністю страхових операцій (особливо на ринку ОСЦПВ);
- Низька контрольованість страхових посередників (агентів) та відповідно високий рівень шахрайства (особливо на ринку ОСЦПВ);
- Недостатньо розвинута система продажу страхових послуг;
- Низький рівень довіри та низька культура страхування в населення України;
- Низька ефективність форм та методів управління, що переважно обумовлюється дефіцитом кваліфікованих кадрів;
- Відсутність пріоритетного інтересу до стратегічних аспектів розвитку страхових компаній з боку їх акціонерів;
- Високий рівень втручання, а інколи і перешкоджання роботі з боку органів державної влади (особливо в сегменті дозвільних процедур зі сторони Нацкомфінпослуг України);
- Монополізація певних сегментів ринку страхових послуг (особливо в сегменті Державних закупівель страхових послуг);

Ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. На сучасному етапі розвитку страхового ринку України головними завданнями є:

- Гармонізація нормативно-правових актів в сфері страхування зі стандартами ЄС;
- Прийняття закону України «Про фонд гарантування страхових виплат» (особливо щодо ОСЦПВ);
- Впровадження механізму «зв'язування» коштів по ОСЦПВ по аналогії з «Зеленою картою» ПАУЗК ЦДВ ФСГ;
- Впровадження механізму прямого врегулювання;
- Вивід з ринку неплатоспроможних страховиків;
- Прийняття закону України «Про страхових посередників»;
- Розв'язання проблемних питань щодо випуску спеціальних інвестиційних інструментів під розміщення довгострокових страхових резервів;
- Розробка методики оцінки обсягу страхового ринку за показником нетто-премій;
- Перегляд положень з формування та розміщення страхових резервів;
- Створення національної бази даних несумлінних клієнтів (так зване бюро страхових історій);
- Прийняття концепції державного впливу на страховий ринок. (Концепція з одного боку повинна передбачати формування ефективної системи запобіжного (пруденційного) державного нагляду, включаючи впровадження системи оцінки діяльності страховиків на основі застосування міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності, з іншого, - гарантування невтручання органів державної влади в поточну діяльність учасників страхового ринку.